

Ivan Pintar Virovski

Zaboravljeni pjesnik XIX stoljeća

Tko je Ivan Pintar Virovski? Pitanje što ga je u čudu postavio Miroslav Hirc, svega sedam godina nakon Pintarove smrti, objavljujući slučajno pronađenu njegovu pjesmu Heinz.¹ A Franjo Fancev, dvanaest godina nakon njegove smrti, zna o njemu da je rođen u Virju, da je »bogoduhi pjesnik«; s napomenom da »prikuplja materijal o životu ovog nepoznatog pjesnika kao i njegovu bajnu poeziju«.² Na žalost, prikupljeni materijal Fancev nije nikad objavio.³ Nešto više podataka o pjesniku doznao je Peroslav Ljubić u Virju od nećaka mu Josipa Pintara, »tokara i zapovjednika vatrogasnog društva« i to onda tiskao u svojim novinama.⁴

Tko je, dakle, taj Ivan Pintar Virovski?

»Ivan Pintar-Virovski«, kako to piše već spomenuti Peroslav Ljubić, rodio se u Virju god. 1821. u kući br. 153 preko puta općinskog ureda, danas vlasništvo žitelja Petra Pintara. Bio je, prema tome, najmlađi iz kruga pjesnika što ih je srednja Podravina dala hrvatskoj književnosti u XIX stoljeću: Ferdo Rusan je rođen 1810. u Pavlinu kraj Kloštra, Petar Preradović 1818. u Grabrovnici kraj Pitomače i Ivan Trnski 1819. u Rači kraj Bjelovara. »Otac mu je bio takozvani "Ex probes cadetfeldwebel" a mati rođjena Tomašević, kćerka kapetana Tomaševića, rođjena u Sv. Ivanu Žabnom... Obitelj Pintar došla je u Virje iz Kranjske. Bila su to tri brata i sva trojica bijahu bačvari (pintari), a zvali su se prvobitno Pahek (Paheki potječu iz Sudeta, o.m.). Narod ih je ovdje zvao porugljivo Poheki, pa su poslije promijenili ime u Pintar budući su ih tako obično zvali i po znanu, jer kako znamo, onda je cvala nijemština, pa se gotovo nije ni znalo za bačvare nego za »pintare«, koja se riječ uvrijedila po njemačkoj: »Binder«.⁵

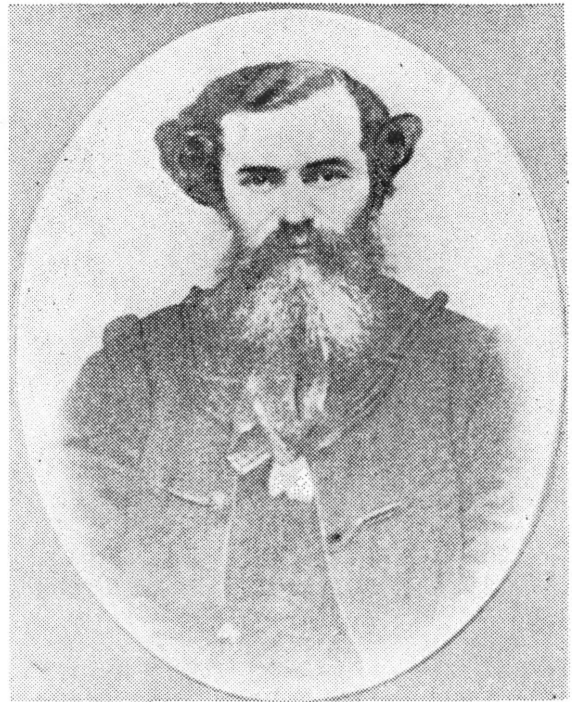
O školovanju Ivana Pintara nemamo sigurnih podataka: sve se svodi samo na pretpostavke. Pučku školu je vjerojatno završio u Virju gdje su tada bile dvije pučke škole: carska trivijalna (od oko 1787. god.) i općinska narodna škola (od oko 1815. god.). Najprije je, valjda, svršio dva razreda narodne škole, a onda kao nadareni učenik nastavio učiti carsku trivijalnu školu. U narodnoj školi učitelj mu je bio Gabriel Drmenčić, a u carskoj Marko Herceg i Mijo Kečkeš. Gdje je išao dalje na školovanje, po svršenoj pučkoj školi, teško je danas reći. Možda je to bilo u Bjelovaru, možda u Zagrebu, možda i u Bjelovaru i Zagrebu i još gdje...

No, bez obzira u kojim je sve mjestima pohađao škole, činjenica je da mu je školovanje bilo baš u vrijeme buđenja narodne svijesti i borbe za hrvatski književni jezik; u vrijeme u kojem (i o kojem) Pavao Štoos pjeva: »...vre i svoj jezik zabit Horvati/hote ter drugi narod postati;« a Ljudevit Gaj piše Kratku osnovu horvatsko-slavenskoga pravopisanja i pokreće Novine Horvatzke i Daniczu horvatzku, Slavonzku y Dalmatinzku. Nove ideje koje su poput bure prozele sav hrvatski narod doprle su i do mladog Pintara i on ih je bez oklijevanja prihvatio. Od prvih dana priklonio se hrvatskom narodnom preporodu, svom dušom i svim srcem, i ostao mu vjeran sve do smrti.

Po svršetku školovanja Ivan Pintar je postao »inžinir (mjernik o.m.), pa je služio kod vojničkog gragjevnog odsjeka, a poslije prešao u gragjansku službu, pa je bio mnogo godina i na dobru grofa Erdödiya i Tun-Taxisa«.⁶ Budući da se šezdesetih godina prošlog stoljeća počelo s premjeravanjem zemljišta kod nas i formiranjem katastra, za Ivana Pintara, i u civilu, bilo je dosta posla. U novom obitavalištu (Posavlje i Turopolje) zasnovao je i svoju obitelj, oženio se Anom rođ. Sever iz Vukojevaca, i tu ostao do kraja života. Imao je četvoro djece: kćerku Mariju udanu Zlatarić i sinove, Ivana koji se priženio obitelji Maninger u Podotočje, Đuru koji je ostao na nasljedstvu i Josipa koji se odselio u Ameriku. Novozasnovana obitelj živjela je najprije na majuru Veznik u Veleševcu, a odatle se 1868. god. preselila u Bukevje kraj Velike Gorice gdje je Ivan Pintar kupio posjed od »preko 100 jutara« zemlje i izgradio jednokatnu drvenu kuriju.⁷

Napustivši strogi vojnički život Ivan Pintar se mogao više i lakše posvetiti svojim idealima prigrljenim još u mladosti. Povoljniji politički uvjeti, nastali rušenjem Bachova apsolutizma, omogućili su i njemu veće djelovanje. Bez kolebanja i on se odmah bacio u vrtlog političke borbe i već je god. 1865, kao kandidat narodne stranke izabran za zastupnika u velikogoričkom kotaru. Obiteljski razlozi su ga, međutim, natjerali da uskoro nakon izbora položi svoj mandat. O tome je zagrebački Pozor napisao u dopisu iz velikogoričkog kotara slijedeće: »Zastupnik se je naš g. Ivan Pintar odrekao zastupstva. Nije, istinabog, ništa govorio za svoja zastupnikovanja, ali je tim čvršće stajao uz poštenu i pravu narodnu stranku, odbijajući od

sebe pokušaje i mamila i s desna i s lijeva. Pa i nije uvijek slavno govoriti. Ta i naša dika S. odrekao se je rieči u specijalnoj debati o adresi; ali nećede tako slavni Jančarić, premda je o kestenju govorio. I veli mudri narod naš: šutiti je kadšto zlato! Osim toga znamo da je g. Pintar mnogo radio u odboru, a to je jezgra saborske radnje. Neka bude uvjeren naš dosadnji zastupnik da ga u njegov domaći i suskromni krug, kamo su ga prešni zvanični poslovi odazvali, prati naša iskrena zahvalnost, štovanje i ljubav. Neka se za dobe pobrine narodna liberalna stranka za vriedna zamjenika, jer vrug ne spava.«⁸ Prebrodivši poteškoće eto ga ponovo na izborima 1871. god. kao kandidata Narodne stranke. I ovaj put je bio izabran i to natpolovičnom većinom »unatoč svim lažima« kojima su ga, kako su pisale ondašnje novine, protivnici pokušali objediti. Tako Branik, koji se tada tiskao u Sisku, govoreći o kandidatima sisačkog kraja ističe da je Ivan Pintar, mjernik i posjednik iz Bukevja »koji si je poštenim trudom i znojem pribavio i prištedio imutak, na kojem živi, promičuć riečju i činom interese naše drage postojbine. Mi ne trebamo u saboru«, nastavlja dalje, »koje kakova klopotala, već trebamo ljudih strukovnjakah iz različitih znanostih«, pa će Ivan Pintar mjernik dobro doći »radi tehničkih rasprava o lonjskom polju.«⁹ A da je zaista bio veliki pritisak na Ivana Pintara da se ne kandidira na opozicionoj listi vidi se iz drugog dopisa u Braniku u kojem se govori da Ivan Pintar u pitanjima komasacije zastupa »gospoštinu Zelin-Čiče« i da mu je grof Erdödi zaprijetio da će izgubiti službu zbog kandidiranja na opozicionoj listi, a on je odgovorio »da na službu resignuje.«¹⁰ Ni drugima koji su o njemu uporno širili laži nije ostajao dužan. Tako je i opet Branik, nešto poslije, objavio njegovo otvoreno pismo tadašnjem kotarskom sucu Kranjčiću, u kojem iznosi da Kranjčić »laže« kad tvrdi da je on Ivan Pintar, bio istjeran iz sabora.¹¹ Kranjčić je nakon toga morao priznati svoju pogrešku i javno se ispričati Pintaru.¹² Budući da je na ovim izborima (1871. god.) pobijedila opoziciona narodna stranka koja je tražila reviziju hrvatsko-ugarske nagodbe, kralj je odgađao sazivanje hrvatskog sabora. Na mnoge prosvjede iz Hrvatske najzad ga je sazvaio za 15. siječnja 1872. god., ali isti dan ga odmah i raspustio. Na novim izborima održanim 1872. i opet se u velikogoričkom kotaru na narodnoj listi kandidirao Ivan Pintar, ali zbog raznih makinacija i pritisaka ovaj put nije bio izabran. Prošao je vladin kandidat Ladislav pl. Modić.¹³ No na izborima održanim 1884. opet je u Velikoj Gorici izabran »sjedobradi starina« Ivan Pintar, ovaj put jednoglasno.¹⁴ Kandidirajući ga za narodnog zastupnika Pozor je pisao: »Neodvisna narodna stranka kandidira u Velikoj Gorici posjednika i mjernika Pintera (ponekad se pogrešno pojavljuje Pinter umjesto Pintar o.m.), staroga njezinoga privrženika, čelik — poštenjaka, koji u kotaru uživa obće povjerenje radi redkih građanskih krieposti, koje ga rese.«¹⁵ Mada je ovo saborsko zasjedanje bilo u doba zloglasne vladavine bana Khuena Hedervara

Pjesnik Ilirac Ivan Pintar

rija, Ivan Pintar je bio veoma aktivan kako u saborskim odborima tako i na skupnim sjednicama. Govorio je »ob osnovah o ustrojstvu zem. uprave — o županijah«, ističući da će ove nove (khuenovske) »zakonske osnove podgriziti i ono malo svježa korjena hrvatske samostalnosti«. Živo se zalagao za ugrožene seljačke interese u vezi s izgradnjom nasipa na rijeci Savi i s isušanjem Lonjskog polja.¹⁶ Bez straha je na saborskoj sjednici 10. listopada 1885. glasao, s drugih 34 zastupnika, za prijedlog dr. Tuškana da se ban Khuen Hedervari stavi pod optužbu zbog krađe komorskih spisa.¹⁷ Još jednom se Ivan Pintar kandidirao za narodnog zastupnika u velikogoričkom kotaru. Bilo je to na izborima 1887. Obzor je o tome pisao obznanjujući da je »kandidat sjedinjene opozicije« protiv vladinog kandidata apotekara Seitza »čestit starina i vrli hrvatski rodoljub gosp. Ivan Pintar, član neodvisne stranke i dosadašnji zastupnik istoga kotara. Proti gospodinu Pintaru, nastavlja dalje Obzor, radi već dva mjeseca sav aparat političkih i občinskih oblasti i turopoljski komeš. Za Pintara je sav poštenu narod seljački. Protivnici upotrebit će sva sredstva, da sruše prvoga opozicionalnoga kandidata.«¹⁸ I zaista, zloglasni režim bana Khuena Hedervarija nije prezao ni pred

čim, samo da Ivan Pintar ne bude izabran. Bilo mu je nuđeno zemljište u Želinu, pa čak i u Zagrebu, samo da odustane od kandidature. No on je sve te zamamne ponude s gnušanjem odbio.¹⁹ U režimu, u kakvom je živio, morala ga je, jasno, zbog toga stići i kazna. Ne samo da nije izabran za zastupnika nego je izgubio i službu. Preostatak života proveo je kao posjednik na svom dobru u Bukevju, teško, zaboravljen od mnogih. Da bi mogao proživjeti sa svojom obitelji bio je prisiljen parcelirati svoj posjed i prodavati komad po komad tako da je nakon njegove smrti od tog velikog posjeda ostalo svega 12 jutara zemlje, kurija i veliki dugovi.²⁰ Umro je od kljenuti srca 7. rujna 1898. O njegovoj smrti Obzor je donio samo kratku vijest: »Zagreb, 9. rujna. †Ivan Pintar. Bivši narodni zastupnik, mjernik i posjednik u Bukevju, g. Ivan Pintar, preminuo je ondje dne 7. o.m.j. u 3 sata poslije podne u 77. godini dobe svoje. Danas u 4 sata poslije podne sahranjen je na tamošnjem župnom groblju, a zadušnice čitat će se sutra u župnoj crkvi u Bukevju. Pokojnik bio je svom dušom zauzet za narodnu stvar, ostao vjeran zastavi slobodne i ujedinjene Hrvatske, te se neustrašivo borio u redovima neodvisnih zatočnika hrvatskih prava. Pokoj mu plemenitoj duši.«²¹ I ništa više. Premalo za takva čovjeka. Pitanja se sama od sebe nameću. Je li tko od njegovih suboraca govorio na njegovu grobu? Kako to da Obzor, nije donio »neodvisne stranke« kojoj je pripadao i Ivan Pintar, nije donio opširniji članak o životu i radu ovog zaslužnog čovjeka, kad je to činio prigodom smrti i manje zaslužnih ljudi. A o tome da je Ivan Pintar pisao i pjesme i da je iza sebe ostavio u rukopisu zbirku pjesama, vjerojatno, Obzor nije ništa i znao. Rijetki su bili i njegovi prijatelji koji su o tome nešto naučili.²² Nije zato ni čudo što Miroslav Hirc, kako smo rekli na početku, ništa ne zna o njemu, a Franjo Fancev tek prikuplja biobibliografske podatke njegove.

Ivan Pintar Virovski nije, dakle, bio samo javni djelatnik i narodni zastupnik, mjernik i posjednik, bio je on i hrvatski pjesnik. Većinu objavljenih pjesama potpisao je pseudonimom Ivan Virovski i to je možda razlog da se za njega malo znalo. Prva objavljena pjesma je »Arambaša Herpalo« tiskana u Gajevoj Danici 1847. god.²³ Pisana je u desetercu i ima 147 stihova, a govori o junaštvu harambaše Herpala koji je sa svojih dvanaest junaka pobio »hrambru četu do tristo Turakaha« i uhvatio njihova vođu Djašenović Agu. Po temi i obradi pjesma podsjeća na spjev Ivana Mažuranića »Smrt Smal-age Čengića«. U književnom časopisu Neven iz 1858. god., što ga je te godine izdavala »narodna čitaonica Riečka« a uređivao dr. Josip Vranjicani Dobrinović i prof. Vinko Pacel,²⁴ tiskano je 10 Pintarovih pjesama i to: Slavuj i putnik, U slavu vina i radost života, Djevojka i vino, Pjesnikom, Cigani, Vinskim vikačem, Lahku noć, Slika ružina, Slovinska pjesma, Napis nječijoj pivnici.²⁵ Prvih 7 pjesama potpisane su samo pseudonimom Ivan Virovski. Tada je u broju 17. na stranici 272. u rubrici »Odgovori ured-

ništva« zamoljen I. Virovski da se javi punim imenom.²⁶ Ivan Pintar se javio i zadnje tri pjesme već su potpisane s Ivan P. Virovski. Objavljene pjesme, bez dvojbe, pokazuju »pjesničku žicu« njihova autora. Usporedimo li te pjesme s pjesmama drugih autora tiskanih u Nevenu, onda pjesnički talenat Ivana Pintara još više odskače. Svoj pjesnički credo Pintar je izrazio u vrlo lijepoj pjesmi pod naslovom Pjesnikom:

Vi braćo pjevate od boja i klanja,
Junake sbrajate tolikog poznanja,
Od vojničke moći, od silna pomorstva,
Kako krv se toči, i od ljudomorstva,
Men' ne dadu grudi pjevat taku volju,
Gdje vidim da ljudi jedan drugog kolju;
Ja pjevam od vina, od djevojke moje,
Ne tražim načina pjet takove boje.

Već sami naslovi njegovih pjesama potvrđuju da se toga i držao. S izrazitom lirskom notom ispjevana je i pjesmica Lahka noć:

Bog krčmaru, lahka noć!
Bog ti bio u pomoć!
Ajdmo danas rano spat,
Bude nam se skoro stat.
Jur danica vabi dan
Doć će skoro sunce van.
Ako l' bi te pito tko:
Kad sam s krčme otišo?
Nemoj lagat kaži tad:
Da sam rano prošo spat.

Nakon smrti tiskana mu je još već spomenuta pjesma Heinz.²⁷ Pjesmu Heinz je »našao Vladimir Mažuranić, prebirući spise svojega velikog oca, neumrlog pjesnika Čengijić-age Ivana Mažuranića«, a u Prosvjeti ju je s komentarom objavio Miroslav Hirc. Hirc napominje da je na originalnom konceptu, koji je međuvremeno prešao u vlasništvo sveuč. profesora dra Antuna Heinza, o čijem ocu je riječ u ovoj pjesmi, potpisan kao autor Ivan Pintar Virovski, dok je pod imenom zabilježeno slijedeće: »Povod ovog pjevanja je izbavljenje male čete zaostavljenih graničara dne 5. lipnja g. 1859. po c. i kr. štabskom liečniku Andriji Heizu. Vidi Agramer Zeitung od 16. lipnja 1859., Illustrierte Leipziger Zeitung od 9. srpnja 1859., br. 836., i Gartenlaube od 1859., br. 30.« Pjesma, dakle, opisuje istinit događaj. Peroslav Ljubić misli da je i sam Ivan Pintar mogao biti u Italiji 1859. pa možda i sudionik u događaju.²⁸ Pjesma je spjevana u osmercu i ima 97 katica s po 4 stiha. O samoj pjesmi, u već spomenutom komentaru, Miroslav Hirc piše: »Pjesma je po sadržaju i po poziciji zanimiva, pa je za to dvostruko zaslužila, da se spasi od zaboravi i da se osvježi uspomena na junaka, koji ju je zadahnuo. Iz nje se razabire, da je njezin, na žalost nepoznat autor, napisao mnogi stih pod dojmom prave pjesničke invencije, koja iskreno i rodoljubivo progovara srcu. Uzme li se k tome u obzir da je ova pjesma postala pod kraj ere absolutizma, kad se u nas na beletrističkom polju malo radi-

lo, tada njezina literaturna i historična vrijednost biva još veća.²⁷ Posebno je lijepo i plastično opisana i orisana mala četa graničara u drugom dijelu pjesme.

Čija ono četa stoji
Sred Milana odmetnoga?
Mala četa, ta se broji
K četam cara austrijskoga.

Zašto četa tamo stoji?
Mož'bit ista vodje nema?
Il je drugi uzrok koji,
Da se dalje još ne sprema?

Sedamdeset u njoj duša,
Sedamdeset i pušaka...
Zašto tamo bunu sluša?
Zar da nije dosta jaka?

Kao što smo rekli na početku, o toj pjesmi je s oduševljenjem pisao i Franjo Fancev.³⁰ Pjesma je ispjevana 1860. god. Samo od sebe nameće se pitanje je li Ivan Pintar i nakon toga pisao pjesme ili ga je kruta životna zbilja omela u

tome. Izjava već spomenutog mu nećaka Josipa Pintara daje potvrđan odgovor. Na pitanje Peroslava Ljubića je li Ivan Pintar ispjevao pjesmu Heinz, on je odgovorio: »Jest, to je moj stric ispjevao, jer sam i ja sam čitao u ruku-pisu **mnoge njegove pjesme** (potcrtao S.K.), pa se i danas još sjećam pjesmice Gjurgjev danku, no stric mi je rekao da želi da se te pjesme tek poslije njegove smrti objelodane.«³¹ Pjesnička skromnost i nenametljivost i ovdje je našla svoj izraz. Peroslav Ljubić je, čuvši to, bio voljan o svom trošku izdati Pintarove pjesme »da tako sačuvamo spomen na rodoljubivog pjesnika Virovca, o kojem smo dosada tako malo znali.«³² Na žalost, ovaj plemeniti nam nije uspio jer nitko nije poslao rukopis. Pjesnikovi rukopisi, kako je to autoru ovog članka izjavio unuk Milivoj Pintar, došli su, skupa s časopisima koje je pjesnik držao, u posjed obitelji Zlatarić i, kako to obično biva, ne-tragom nestali. Tragična kob hrvatskog pjesnika i ovdje je našla svoju potvrdu.

Bilo bi poželjno u maloj knjižici izdati one pjesme koje su ostale sačuvane i tako zadužiti hrvatsku književnost i bar djelomično ispuniti pjesnikovu želju.

Bilješke

¹ Prosvjeta, Zagreb, 1905, br. 15, str. 466—467

² Savremenik, Zagreb, 1911, br. 9, str. 550—552

³ Izjava Pintarove unuke Zlatice Lovreković dana autoru članka, da je Franjo Fancev, bio kod njezina oca i tražio podatke o njenom djedu, 1981. god.

⁴ Hrvatske novine, Virje, 1905, br. 38 od 16. rujna 1905.

⁵ Ibid.

⁶ Ibid.

⁷ Kurija je pačetvorinastog tlocrta, građena od hrastovog drveta, unutra ožbukana. Krov je na četiri vode. U prizemlju, kao i na katu, je troprostorni raspored prostorija. Proglašena je spomenikom kulture i zaštićena od strane Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture, Zagreb, 1978. god. (UP/I—03—861/1—78)

⁸ Pozor, Zagreb, 1866, br. 121 od 11. travnja 1866.

⁹ Branik, Sisak, 1871, br. 34 od 5. svibnja 1871.

¹⁰ Branik, Sisak, 1871, br. 43 od 15. svibnja 1871.

¹¹ Branik, Sisak, 1871, br. 49 od 23. svibnja 1871.

¹² Branik, Sisak, 1871, br. 50 od 24. svibnja 1871.

¹³ Obzor, Zagreb, 1872, br. 141 od 22. lipnja 1872.

¹⁴ Pozor, Zagreb, 1884, br. 219 od 23. rujna 1884.

¹⁵ Pozor, Zagreb, 1844, br. 210 od 12. rujna 1844.

¹⁶ Zapisnici sjednica Hrvatskog sabora 1884. i 1885.

¹⁷ A. Starčević, Politički spisi, Zagreb 1971, str. 465

¹⁸ Obzor, Zagreb, 1887, br. 130 od 10. lipnja 1887.

¹⁹ Izjava unuka Milivoja Pintara dana autoru članka, 1981. god.

²⁰ Ibid.

²¹ Obzor, Zagreb, 1898, br. 204 od 9. rujna 1898.

²² Martin pl. Ožegović, umirovljeni podžupan u Koprivnici u pismu upućenom P. Ljubiću piše da mu je Ivan Pintar kazao »da je on više pjesamah pod imenom Ivan Pintar-Virovski ispjevao, jer je rodom iz Virja, a pjesme su u časopisih »Nevenu«, »Naše gore listu« itd. štampane.« — Hrv. novine, Virje, 1905, br. 38 od 16. rujna 1905.

²³ Danica, Zagreb, 1847, br. 23 od 5. lipnja 1847. i br. 24 od 12. lipnja 1847.

²⁴ Neven je počeo izlaziti u Zagrebu 1852. god. pod uredništvom Mirka Bogovića i bio je jedini književni časopis u doba Bachova apsolutizma.

²⁵ Neven, Rijeka, 1858, br. 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 21, 23 i 25

²⁶ Neven, Rijeka, 1858, br. 17, str. 272

²⁷ Prosvjeta, Zagreb, 1905, br. 15, str. 466—467

²⁸ Hrv. novine, Virje, 1905, br. 38, str. 3

²⁹ Prosvjeta, Zagreb, 1905, br. 15, str. 466—467

³⁰ Savremenik, Zagreb, 1911, br. 9, str. 550—552

³¹ Hrvatske novine, Virje, 1905, br. 38 od 16. rujna 1905.

³² Ibid.